

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
IV kadencja

Druk nr 3063
Warszawa, 24 czerwca 2004 r.

Pan
Józef Oleksy
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. i na podstawie art. 32 ust. 2 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy:

- o zmianie ustawy o kredycie konsumenckim.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy pana posła Przemysława Gosiewskiego.

(-) Tadeusz Cymański; (-) Andrzej Diakonow; (-) Ludwik Dorn; (-) Jacek Falfus; (-) Szymon Giżyński; (-) Przemysław Gosiewski; (-) Wojciech Jasiński; (-) Marek Jurek; (-) Jarosław Kaczyński; (-) Adam Lipiński; (-) Andrzej Liss; (-) Kazimierz Marcinkiewicz; (-) Barbara Marianowska; (-) Tomasz Markowski; (-) Maria Nowak; (-) Marian Piłka; (-) Paweł Poncyljusz; (-) Jacek Sauk; (-) Małgorzata Stryjska; (-) Aleksander Szczygło; (-) Jolanta Szczypińska; (-) Kazimierz Michał Ujazdowski; (-) Jarosław Zieliński; (-) Zbigniew Ziobro.

Ustawa
z dnia..... 2004 r.
o zmianie ustawy o kredycie konsumenckim

Art. 1

Art. 1 W ustawie z dnia 20 lipca 2001r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. Z 2001r. Nr 100, poz. 1081 i z 2003 Nr 109, poz. 1030) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) W art. 3 ust. 1 pkt 2 otrzymuje brzmienie:
„2) na mocy których termin spłaty kredytu nie przekracza trzech miesięcy z zastrzeżeniem art. 4a, art. 7, art. 15, art. 18a i art. 18b;”
- 2) W art. 4 ust. 2 dodaje się pkt 13 w brzmieniu:
„13) informację o koszcie, który ponosi konsument w związku z niewykonaniem swoich zobowiązań, wynikających z umowy kredytowej; ”
- 3) Po art. 4 dodaje się art. 4a w brzmieniu:
„Art. 4a. 1. Rzeczywista roczna stopa oprocentowania kredytu konsumenckiego, o której mowa w art. 7 ust. 1, nie może przekraczać 150% odsetek ustawowych.
2. Koszt, który ponosi konsument w związku z niewykonaniem swoich zobowiązań wynikających z umowy o kredyt konsumencki, nie może przekraczać trzykrotności odsetek ustawowych od tej części kwoty kredytu i całkowitego kosztu kredytu, co do zapłaty której konsument pozostaje w opóźnieniu wobec kredytodawcy.”
- 4) Po art. 18 dodaje się art. 18a i 18 b w brzmieniu:
„ Art. 18a. 1.Kto w zakresie działalności swego przedsiębiorstwa zbywa wierzytelność, wynikającą z umowy o kredyt konsumencki na rzecz podmiotu, co do którego powinien i mógł przypuszczać, że stosuje przemoc lub groźbę bezprawną w celu wymuszenia zaspokojenia wierzytelności, albo powierza ściąganie wierzytelności takiemu podmiotowi, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do roku.
2. Jeżeli przedsiębiorcą jest podmiot niebędący osobą fizyczną, odpowiedzialność przewidzianą w ust. 1 ponosi osoba kierująca przedsiębiorstwem lub osoba upoważniona do zawierania umów w imieniu przedsiębiorstwa.
Art. 18b. 1. Kto w zakresie działalności swego przedsiębiorstwa zawiera z konsumentem umowę o kredyt konsumencki z naruszeniem wymagań dotyczących treści umowy, o których mowa w art. 4a, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do lat 2.
2. Jeżeli przedsiębiorcą jest podmiot niebędący osobą fizyczną, odpowiedzialność przewidzianą w ust. 1 ponosi osoba kierująca przedsiębiorstwem lub osoba upoważniona do zawierania umów w imieniu przedsiębiorstwa.”

Art. 2

Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

W chwili obecnej coraz dotkliwszy staje się problem nadmiernego zadłużenia gospodarstw domowych. Zjawisko to skutkuje po stronie konsumentów brakiem środków niezbędnych do regulowania swych wymagalnych zobowiązań, a nawet zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych. Stan ten skłania konsumentów, zwłaszcza tych, których zdolność kredytowa jest słaba, do zaciągania bardzo drogich kredytów.

Konsumenci zaciągają przy tym kredyty, bez dostatecznego rozpoznania zakresu odpowiedzialności, jaką będą ponosić. Nie zdają sobie zwłaszcza sprawy z tego, jak wysokie staną się ich zobowiązania w przypadku uchybienia terminowi spłaty.

Powyższe zjawisko skutkuje popadaniem kredytobiorców, zwłaszcza będących konsumentami, w spiralę zadłużenia, w której wierzytelność składa się przede wszystkim z wciąż rosnących odsetek, w tym również karnych, które wielokrotnie przekraczają nieraz wysokość długu głównego. Osoby te znajdując się często w dramatycznej sytuacji życiowej dokonują niezgodnych z prawem działań mających na celu ukrycie majątku i dochodów przed wierzycielem, który poszukuje zaspokojenia. Podejmują one zatrudnienie w sposób nielegalny lub też uzyskują dochody z nielegalnej działalności.

Zjawisko to przyczynia się wydatnie do spadku przestrzegania prawa w Polsce, a w konsekwencji do wzrostu tzw. „szarej strefy”, a nawet przestępczości.

Sytuacja społeczna sprzyja oferowaniu przez kredytodawców, szczególnie tych, którzy nie podlegają nadzorowi w zakresie prowadzonej działalności finansowej, takich produktów, z których zysk osiągany jest przede wszystkim w przypadku uchybienia terminowi zapłaty przez kredytobiorcę.

Niebezpieczne dla społeczeństwa zjawisko lichwy, które występuje od wieków, i któremu starają się przeciwdziałać nowoczesne systemy ustawodawcze, nasila się zawsze wtedy, gdy w społeczeństwie rośnie liczba osób, które nie są w stanie zaspokoić swych podstawowych potrzeb życiowych, np. w związku z trwałą utratą możliwości pracy zarobkowej.

Narastaniu zjawiska lichwy sprzyja także brak doświadczenia społeczeństwa w korzystaniu z usług finansowych i umiejętności oceny własnej zdolności kredytowej. Konsumenci, którzy znajdują się w kłopotach finansowych poszukują wówczas chwilowego ratunku, nie dostrzegając niebezpieczeństwa popadnięcia w znacznie głębsze trudności wynikające z nadmiernie wysokich kosztów zaciągniętego kredytu.

Brak doświadczenia w korzystaniu z usług finansowych powoduje także, że kredytobiorcy łatwo ulegają zachętom kredytodawców do zaciągania kredytów konsumpcyjnych, które mają –

według zapewnień podmiotów udzielających kredyty- poprawić poziom życia konsumentów (np. kredyty wakacyjne, świąteczne itp.).

W celu pozyskania klientów stosowana jest taktyka zgodnie, z którą kredyty te – w razie ich terminowej spłaty są niskooprocentowane, a tzw. „pułapka kredytowa” dotyczy tych sytuacji, w której konsument nie wypełni swoich zobowiązań wynikających z umowy o kredyt konsumencki. Aby uspić czujność kredytobiorcy informacja o wysokości odsetek karnych, należnych kredytodawcy w razie uchybienia terminowi spłaty kredytu, nie jest wskazana w sposób dostatecznie czytelny.

Nieuczciwi kredytodawcy udzielają kredytów, zakładając z góry, że kredytobiorca nie podda obowiązkowi spłaty zadłużenia. Następnie, dla uzyskania zaspokojenia takiego długu, przekraczającego możliwości majątkowe konsumenta, posługują się oni nieetycznymi metodami windykacji.

W celu przeciwdziałania niektórym aspektom tego zagrożenia podjęte zostały już prace legislacyjne nad zmianą ustawy – Kodeks karny, polegającymi m. in. na spenalizowaniu stosowania przemocy lub groźby bezprawnej w celu wymuszenia zaspokojenia wierzytelności.

Konieczna jest jednak szersza ingerencja ustawodawcza, nie tylko w płaszczyźnie prawa karnego, ale przede wszystkim cywilnego, która ograniczy sferę nadużyć w procesie udzielania kredytów.

Dlatego też wnioskodawcy zaproponowali nowelizację ustawy o kredycie konsumenckim, gdyż to właśnie konsumenci ponoszą najczęściej skutki powyższych nadużyć. Konsumenci, inaczej niż będący profesjonalistami przedsiębiorcy, nie korzystają najczęściej z profesjonalnej pomocy przy zawieraniu umowy kredytowej i dlatego nie są w stanie obronić się przed zastawionymi na nich tzw. „pułapkami kredytowymi”.

W celu poprawy sytuacji prawnej konsumentów, będących kredytobiorcami wnioskodawcy proponują wprowadzenie następujących rozwiązań prawnych:

Po pierwsze, nałożenie na kredytodawcę, udzielającego kredytu konsumenckiego, obowiązku wskazania w umowie kredytowej – obok wysokości kredytu, terminu jego spłaty oraz kosztu kredytu (tzn. kosztu, jaki poniesie konsument w przypadku terminowej spłaty kredytu) – także wysokości kosztu, jaki ponosi konsument w związku z niewykonaniem swoich zobowiązań, wynikających z umowy kredytowej. Służyć temu ma poprawka druga, która polega na dodaniu w art. 4 ust. 2, określającym obligatoryjne postanowienia umowy o kredyt konsumencki pkt 13 dotyczącego informacji o koszcie, który ponosi konsument w związku z niewykonaniem swoich zobowiązań z umowy kredytowej.

Po drugie, nałożenie ograniczeń wysokości zarówno kosztu kredytu (kosztu, który ponosi kredytobiorca w przypadku terminowej spłaty kredytu) jak i kosztu, który konsument ponosi w związku z niewykonaniem swoich zobowiązań, wynikających z umowy kredytowej.

Należy mieć na uwadze, że zgodnie z art. 58 § 2 Kodeksu cywilnego czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego jest nieważna. W świetle powyższej normy postanowienia umowy o kredyt konsumencki, zastrzegające rażąco wygórowane odsetki lub inne koszty będą dotknięte nieważnością, jeżeli wysokość tych odsetek lub kosztów naruszać będzie powszechnie przyjęte normy moralne. Zasady współżycia społecznego są jednak standardami niedookreślonymi, stąd wnioskowanie o nieobowiązaniu postanowienia umowy kredytowej na ich podstawie może być zawodne.

Dlatego też wnioskodawcy zaproponowali wyraźne ustawowe określenie dopuszczalnego limitu kosztów kredytu oraz kosztów, które konsument ponosi w związku z niewykonaniem swoich zobowiązań, wynikających z umowy kredytowej.

Zawarte w art. 4a określenie maksymalnej wysokości tych kosztów zostało dokonane na podstawie przeprowadzonej przez Wnioskodawców analizy wskaźników stosowanych w praktyce przez odpowiedzialnych kredytodawców oraz kalkulacji ryzyka, wiążącego się z udzielaniem kredytów konsumenckich i konsultacji z kredytodawcami.

Maksymalna wysokość kosztów kredytu musiała zostać określona na takim poziomie, aby pozwalał on odpowiedzialnym kredytodawcom na oferowanie kredytu konsumenckiego na warunkach zapewniających przynajmniej minimalną opłacalność udzielania takiego kredytu.

Należało bowiem zapobiec negatywnemu skutkowi wprowadzenia projektowanej regulacji, jakim mogłoby być, w razie jej nadmiernej surowości, istotne ograniczenie dostępności kredytów konsumenckich wskutek nieopłacalności ich udzielania czy też żądanie nadmiernych zabezpieczeń zwrotu kredytu konsumenckiego. Taka sytuacja powstawałaby w razie gdyby dopuszczalne w umowie o kredyt konsumencki koszty takiego kredytu nie równoważyły ryzyka wiążącego się z udzielaniem kredytów konsumenckich.

Celem projektowanej regulacji jest bowiem wyłącznie zapobieżenie nadmiernemu zadłużaniu się konsumentów, powstającemu na skutek nieuczciwego działania takich kredytodawców, którzy określają koszty kredytu konsumenckiego na poziomie nieuzasadnionym ponoszonymi przez nich nakładami i ryzykiem nieściągalności kredytu oraz osiągnięciu przez nieuczciwych kredytodawców rażąco nadmiernych zysków kosztem wpychania konsumentów w spiralę zadłużenia.

Dlatego też określenie poziomu maksymalnych kosztów kredytu konsumenckiego zostało zaplanowane w taki sposób, aby wyważyć dwie racje. Po pierwsze, aby nie spowodować ograniczenia dostępności takiego kredytu, a po drugie, aby zapobiec nadmiernemu zadłużaniu się konsumentów.

Jak wynika z analiz i konsultacji przeprowadzonych przez Wnioskodawców zwłaszcza wśród instytucji ustawowo upoważnionych do przyjmowania depozytów (banków i spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych), działających zgodnie z normami dopuszczalnego ryzyka w ich działalności, ograniczenie dopuszczalnych w umowie o kredyt konsumencki kosztów tego kredytu

na poziomie zaproponowanym przez Wnioskodawców nie spowoduje nadmiernego zakłócenia ich działalności.

W świetle powyższych ustaleń, wnioskodawcy w zmianie 3 wprowadzającej nowy art. 4a, proponują w ust. 1 przyjęcie maksymalnej granicy rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania kredytu konsumenckiego (będącej wskaźnikiem kosztu kredytu) na poziomie 150 % odsetek ustawowych.

Ponadto, w ust. 2 wnioskodawcy regulują maksymalny poziom kosztu, który konsument ponosi w związku z niewykonaniem swoich zobowiązań wynikających z umowy o kredyt konsumencki na poziomie trzykrotności obowiązujących odsetek ustawowych.

Po trzecie, wnioskodawcy proponują w zmianie 1, aby określona w art. 4a maksymalna wysokość kosztu kredytu i kosztu, który konsument ponosi w razie niewykonania zobowiązań wynikających z umowy kredytowej, rozciągnięta została także na takie umowy o kredyt konsumencki, których termin spłaty nie przekracza trzech miesięcy (zgodnie z treścią art. 3 ust. 1 pkt 2 do tej grupy umów nie znajdują zastosowania pozostałe przepisy ustawy).

Pozostawienie bowiem tej kategorii kredytów poza zakresem uregulowań dotyczących maksymalnej stawki kosztów kredytu i odsetek karnych stanowiłoby otwarcie furtki dla nieuczciwych kredytodawców do obchodzenia tego ograniczenia poprzez udzielanie kredytów na krótsze terminy i w konsekwencji nieszczelność systemu wprowadzanego przez wnioskodawców.

W konsekwencji nowelizacji art. 3 ust.1 pkt 2 zostanie rozciągnięty na kredyty, których termin spłaty nie przekracza trzech miesięcy, zasada, w myśl której w przypadku naruszenia przez kredytodawcę przepisu dotyczącego maksymalnej wysokości kosztów kredytu i odsetek karnych następuje, z mocy ustawy, zmiana treści umowy o kredyt konsumencki polegająca na tym, że konsument, po złożeniu kredytodawcy pisemnego oświadczenia, obowiązany jest do zwrotu kredytu bez oprocentowania i innych kosztów, w terminie i na zasadach określonych w umowie.

Ponadto, rozciąga się na tych konsumentów obowiązek poniesienia przewidzianych w umowie kosztów ustanowienia zabezpieczenia i ubezpieczenia kredytu.

Do kredytów, których termin spłaty nie przekracza trzech miesięcy odnosić będą się również przepisy dotyczące całkowitego kosztu kredytu, określone w art. 7 ustawy.

Wnioskodawcy proponują również wprowadzenie w zmianie 4 dwóch nowych przepisów karnych.

Jeden z nich dotyczy takich sytuacji, w której nieuczciwy kredytodawca, zakładając nawet konieczność stosowania nieetycznych praktyk w celu ściągnięcia wierzytelności, przekraczającej możliwości majątkowe konsumenta, często nie dokonuje takiej windykacji samodzielnie, lecz powierza jej prowadzenie innym podmiotom lub zbywa wierzytelności na rzecz innych podmiotów, mając świadomość stosowania przez nie niedozwolonych praktyk w celu ich ściągnięcia.

Proponowane przez wnioskodawców dodanie art. 18 a, skutkowałoby wprowadzeniem karalności takich zachowań, pod groźbą kary grzywny, ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do roku.

W art. 18 b wnioskodawcy przewidują sankcję dla osoby, która zawiera z konsumentem umowę o kredyt konsumencki i w sposób umyślny wprowadza w niej zapisy regulujące koszty kredytu oraz koszty wynikające z niewykonania przez konsumenta zobowiązań umownych na poziomie przekraczającym maksymalne stopy określone w art. 4a, t. j. odpowiednio na poziomie 150% i 300% odsetek ustawowych. Osoba taka podlegałaby karze grzywny, karze ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do lat dwóch.

Wprowadzenie tego przepisu wydaje się być niezbędne, aby zapewnić przestrzeganie ograniczenia dotyczącego maksymalnego poziomu kosztów kredytu i odsetek karnych.

Zgodnie z proponowanymi przez wnioskodawców przepisami naruszenie przez kredytodawcę wymagań, o których mowa w art. 4a powodowałoby dwojaką jego odpowiedzialność: cywilną i karną.

SKUTKI FINANSOWE

Wykonanie ustawy nie pociąga za sobą żadnych obciążeń dla budżetu państwa.

KWESTIA ZGODNOŚCI Z PRAWEM EUROPEJSKIM

Materia regulowana ustawą nie jest objęta regulacjami prawnymi Unii Europejskiej.

Warszawa, dnia 30 czerwca 2004 r.

Pan
Józef Oleksy
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia
w sprawie zgodności poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy
o kredycie konsumenckim z prawem Unii Europejskiej

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r. - Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jednolity: Monitor Polski z 2002 r. Nr 23, poz. 398, ze zm.) sporządza się następującą opinię:

1. Przedmiot projektu ustawy

Przedmiotem projektu jest wprowadzenie zmian do ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim. Zmiany te dotyczą:

- a) art. 3 ust. 1 pkt 2 w zakresie dotyczącym zastrzeżenia stosowania art. 4a, art. 7, art. 15, art. 18a i art. 18 b;
- b) dodania w art. 4 ust. 2 punktu 13 wprowadzającego obowiązek zawarcia w umowie kredytowej informacji o koszcie, który ponosi konsument w związku z niewykonaniem swoich zobowiązań, wynikających z umowy kredytowej;
- c) dodania art. 4a, w którym wprowadza się ograniczenie wysokości oprocentowania kredytów konsumenckich
- d) dodania art. 18 i 18 a zawierających przepisy karne związane ze sposobami zbycia wierzytelności wynikających z umowy kredytowej oraz naruszeniem przepisów art. 4 a proponowanego w nowelizacji.

2. Stan prawa wspólnotowego w materii objętej projektem

Zagadnienia związane z kredytem konsumenckim są regulowane w

prawie Unii Europejskiej. Podstawowym dokumentem regulującym to zagadnienie jest dyrektywa Rady nr 87/102/EWG z dnia 22 grudnia 1986 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących kredytu konsumenckiego.

3. Traktat akcesyjny

W kwestiach związanych z proponowaną nowelizacją ustawy o kredycie konsumenckim Traktat o przystąpieniu Republiki Czeskiej, Republiki Estońskiej, Republiki Cypryjskiej, Republiki Łotewskiej, Republiki Litewskiej, Republiki Węgierskiej, Republiki Malty, Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Słowenii i Republiki Słowackiej do Unii Europejskiej (Traktat akcesyjny) nie przewiduje dla Polski okresów przejściowych w stosowaniu cyt. dyrektywy.

4. Analiza przepisów projektu pod kątem ustalonego stanu prawa wspólnotowego

Przedmiot ustawy o kredycie konsumenckim jest regulowany prawem wspólnotowym.

W zakresie projektu zmian do tej ustawy zaproponowanych w projekcie należy zauważyć, że dyrektywa nie reguluje tych zagadnień pozostawiając państwom członkowskim możliwość bardziej rygorystycznego uregulowania zagadnień związanych z kredytem konsumenckim. (art. 15 dyrektywy)

5. Konkluzja

Przedmiot projektu ustawy o zmianie ustawy o kredycie konsumenckim nie jest sprzeczny z prawem UE.

Opracował: *Zespół Prawa Europejskiego*

Akceptował: *Dyrektor Biura Studiów i Ekspertyz*

Wiesław Stażkiewicz

Deskryptory bazy REX: Unia Europejska, projekt ustawy, konsumenci, kredyt

Tłoczono z polecenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

Skierowano do druku 8 lipca 2004 r.

Cena 0,75 zł + 22% VAT

